سد چم‌شیر خواهرخوانده سد گتوند

نعمت احمدی
حقوق‌دان

قصه پرغصه سد گتوند که باعث شوری آب و ضرر به اراضی پایین‌دست سد شد، دوباره دارد در سد چم‌شیر تکرار می‌شود. مطالعات احداث این سد به دهه ۹۰ برمی‌گردد. گزارش زمین‌شناسی سد در سال ۹۱ منتشر شد. به بخشی از این گزارش توجه کنید. ۷۰ درصد مخزن سد برروی سازند گچساران است، این سازند یکی از سازه‌هایی است که به‌شدت به انحلال نمک حساس است و ما این شکل را در سد گتوند هم داشتیم. در بخشی از سازند گچساران که به فروافتادگی دزفول معروف است، حداکثر آسیب‌پذیری و شکنندگی را داریم و توصیه زمین‌شناسان این است که در این محدوده تا جایی که امکان دارد، از عملیات تکنولوژیک مانند جاده‌سازی، پل‌سازی و سدسازی جلوگیری شود. معلوم نیست با وجود توصیه کارشناسان زمین‌شناسی که باید به آن توجه می‌شد، چرا عملیات سدسازی بر روی رودخانه شور زهره در محل فعلی صورت گرفت. یکی از فعالان محیط زیست درخصوص رودخانه زهره معتقد است «آبریز رودخانه زهره سالانه حامل حدد دوونیم تن نمک است و این سازه سبب تجمع شورابه در مخزن می‌شود و ساخت سد سبب بالاآمدن آب در بالادست و حل یا رهاشدن نمک و گچ و در دیگر املاح که در لایه‌های بالایی زمین‌های منطقه قرار دارد، خواهد شد؛ یعنی علاوه بر آن دوونیم میلیون تن سالانه، ده‌ها یا صدها میلیون تن املاح دیگر هم کم‌کم یا ناگهان به آب رودخانه اضافه و در زیر دریاچه جمع خواهد شد. شوری آب و جمع‌شدن املاح پشت سد یک طرف واقعیت تلخ جانمایی سد چم‌شیر است؛ اما واقعیت دیگر ضرر بالفعلی است که با آب‌گیری سد متوجه استخراج نفت از منطقه می‌شود». محل سد در فروافتادگی منطقه‌ای است که به فروافتادگی دزفول معروف است. این فروافتادگی استعداد بالایی برای استخراج نفت دارد و هم‌اکنون ۱۱ حلقه چاه نفت در منطقه وجود دارد که با آب‌گیری سد وزارت نفت مجبور است این چاه‌ها را از مدار خارج کند. حدس زده می‌شود که خسارت تعطیلی چاه‌های نفت بین هفت تا ۱۱ میلیارد دلار باشد. به دیگر سخن ارزش نفتی که این چاه‌ها هم‌اکنون تولید می‌کنند، رقمی معادل عدد بالا است. در یکی از گزارش‌های وزارت نفت آمده است حتی اگر بتوانیم این چاه‌ها را کاملا ببندیم، بازهم امکان وجود دارد که مواد شیمیایی نفتی وارد آب مخزن شود و آلودگی شدید ایجاد کند. این آلودگی‌ها غیر از افزایش آلودگی شوری ناشی از املاح موجود در آب و املاح اطراف دریاچه سد است که می‌تواند باعث شود اهداف اولیه احداث سد چرم‌شیر که تأمین آب شرب و کشاورزی مردم استان‌های خوزستان و بوشهر بود، هم به خطر بیفتد. آب رودخانه زهره درحال‌حاضر فاقد کیفیت لازم برای شرب و کشاورزی است. حال پرسش این است که این آب فاقد کیفیت با ۲.۵ میلیون تن نمک سالانه وقتی با صدها میلیون تن نمک در مخزن سد مواجه شد، چه آبی روانه زمین‌های پایان‌دست یا لوله آب شرب می‌شود. به گفته صاحب‌نظران آب‌گیری سد چم‌شیر نابودی بخش شرقی خوزستان را رقم می‌زند؛ زیرا به دلیل آنکه عدم جریان آب رودخانه زهره که سالانه باعث تخلیه مقدار بسیار زیاد نمک به دریا می‌شود، کارایی خود را از دست می‌دهد و این نمک‌ها جمع شده و مابقی آب رودخانه بعد از سد چم‌شیر شورتر می‌شود. از همه مهم‌تر به علت نرسیدن آب به دشت‌های جنوب شرقی خوزستان با ریزگردهای زیادی مواجه خواهیم شد. از سوی دیگر مشکلی به نام آب شرب برای بخش شرقی خوزستان نداریم و سد چم‌شیر هم بنا نیست که به خوزستان آب شرب بدهد. غیر از شوری به گفته کارشناسان با توجه به وجود ۱۱ حلقه چاه نفت که جزء غنی‌ترین مخازن نفتی کشور است، با آب‌گیری سد نفوذ هیدروکربن‌های نفتی به داخل مخزن سد حتمی است و بزرگی فاجعه زیست‌محیطی خدای ناکرده بعد از آب‌گیری سد معلوم و مشخص خواهد شد. گفته می‌شود وزارت نفت و سازمان محیط زیست درواقع با آب‌گیری سد مخالف‌اند؛ اما عوامل پشت پرده‌ای حضور دارند که از سدسازی سود برده و با همه معاییی که سد چرم‌شیر دارد، درصدد آب‌گیری این سد هستند. آنچه مهم است، علاوه بر قدرت‌های پنهانی که در پشت آب و سدسازی و سود افسانه‌ای آن جا خوش کرده‌اند، این بار ظاهرا پای چینی‌ها هم در میان است. سودی که شرکت‌های چینی از این سد برده و می‌برند، همه موانع ذکرشده را از سر راه خود برخواهد داشت. آقای فاضلی، مدیر امور مطالعات سد چم‌شیر و کارشناس فنی شرکت توسعه منابع آب و نیروی وزارت نیرو مصاحبه‌ای با روزنامه اینترنتی فراز دارد که عمق ردپای چینی‌ها و سود این کشور در ماجرای سد چرم‌شیر را نشان می‌دهد. در پروژه چم‌شیر، حدود ۳۰ میلیارد دلار پول بلوکه‌شده ایران در چین وجود داشت که دولت چین به ایران بازنمی‌گرداند و درنهایت برای زنده‌شدن این پول توافق شد که چین از این پول به ایران وام دهد؛ یعنی از پول خودمان به خودمان!!! با توجه به جایگاه مدیر امور مطالعات سد چم‌شیر و اشراف و اطلاع ایشان از واقعیت تلخی که از آن یاد کردند، با توجه به سرمایه‌گذاری چینی‌ها در پروژه و اینکه سررسید وامی که چین البته از پول بلوکه‌شده خودمان با بهره ۱۸ درصد برای ساخت به کنسرسیوم ایران و چین پرداخت کرده است، دی‌ماه است و دولت باید اولین قسط وام را در دی‌ماه پرداخت کند. مسئله آب‌گیری این سد با وجود اشکالاتی که هم از نظر شوری آب و هم مسدودشدن ۱۱ حلقه چاه نفت که در بالا به آن اشاره کردیم، به ادعای طرف چینی به آنها ربطی ندارد و برابر توافق، حال که ساخت سد اتمام یافته است، باید آب‌گیری صورت گیرد تا قطعیت صورت وضعیت ساخت به امضای کنسرسیوم مشترک ایران و چین برسد و طرف چینی هزینه‌های خود به انضمام ۱۸ درصد سود را به اقساط از ایران دریافت کند. درباره شوری آب در آینده البته موافقان احداث سد معتقدند نمکی که مخالفان از آن یاد می‌کنند، در عمق ۴۰ متری زمین مشاهده شده که خارج از حوزه گردش هیدرولوژی است و بررسی‌ها نشان می‌دهد که از شهرستان کازرون به سمت غرب هیچ گنبد نمکی وجود ندارد و گنبدهای نمکی به سمت شرق است؛ اما مخالفان می‌گویند چشمه‌های بالادست و پایین‌دست سد چم‌شیر شور است و درخواست شده است که پیش از آب‌گیری این سد با انجام مطالعات تکمیلی نسبت به عواقب شوری آب اطمینان حاصل شود. البته EC آب چم‌شیر هم‌اکنون دوهزارو ۳۰۰ است که افزایش آن بعد از آب‌گیری حتمی است؛ اتفاقی که برای سدهای دیگر افتاد. برای نمونه سد کوثر که در محل سازند گچساران ساخته شده، پیش از آب‌گیری ۶۰۰ و EC آب سد مارون در همین سازند هزارو ۳۰۰ و پس از آب‌گیری به چهار هزار رسید. اگر همین فرمول نسبت به آب پشت سد چم‌شیر اتفاق بیفتد، آبی که EC آن دوهزارو ۳۰۰ است، به بالای شش هزار خواهد رسید که کشاورزی پایین‌دست سد با آسیب جدیدی از نظر شوری آب روبه‌رو خواهد شد. موافقان احداث سد البته به مسئله دیگری بیشتر توجه دارند و آن وجود سیلاب‌های فصلی در منطقه است. کارشناسان موافق سازه سد چم‌شیر می‌گویند به دلیل بارندگی‌های زیاد که سالانه در حوزه آبریز رودخانه زهره واقع در استانه فارس، کهگیلویه‌وبویراحمد و خوزستان می‌بارد پیشگیری از خسارت‌های ناشی از سد مهم‌ترین دلیل احداث این سد بوده است. یکی دیگر از کارشناسان آقای ساسان بهزادی است که به نقل از او گفته می‌شود احداث سد بر روی رودخانه زهره با آورد سالانه دو میلیارد مترمکعب آب که تنها کمتر از چهار ماه در سال می‌بارد، بسیار ضروری است و ۷۴ درصد از باران‌های سالانه در حوزه رودخانه زهره به‌صورت سیلابی است که این امر نیاز به احداث سد در این منطقه را بیشتر کرد است. به گفته آقای بهزادی با بهره‌برداری از این طرح ۷۰ هزار هکتار زمین کشاورزی در خوزستان، ۴۰ هزار هکتار زمین کشاورزی در بوشهر و ۳۰ هزار هکتار نیز در کهگیلویه‌وبویراحمد تأمین می‌شود. موافقان و مخالفان احداث سد در ایران زیادند. در ایران تنها ۶۰ سد بالای ۶۵ متر احداث شده؛ درحالی‌که کشور همسایه ترکیه ۱۸۵ سد بزرگ بیش از ۶۵ متر دارد. موافقان بر این باورند که با بهره‌برداری از سد چم‌شیر انرژی برق آبی به میزان ۴۸۲ کیلووات در سال است که به برق سراسری اضافه می‌شود. البته حجم بدنه و حجم مخزن سد هم درخورتوجه است؛ اما دغدغه اصلی را باید در شوری آب بعد از آب‌گیری سد دانست که عده‌ای آن را فاجعه زیست‌محیطی می‌دانند که باعث ازبین‌رفتن کشاورزی پایین‌دست سد به جهت EC بالای آب خواهد شد. اگر واقعیت این باشد که ۷۰ درصد مخزن سد در سازند گچی-نمکی گچساران است، چه اصراری بر آب‌گیری سد است. وقتی بیشترین چاه‌های نفتی در منطقه وجود دارد، پرسش این است که اصرار بر ساخت سد در این محل از کجا آب می‌خورده که با همه انتقادات، ساخته شده است. آیا جلوی ضرر را از همین‌جا نمی‌توان گرفت. دانشگاه تهران زیر نظر دو نفر از استادان، آقایان دکتر منتظری و دکتر بهلولی به سفارش شرکت توسعه منابع آب و نیروی ایران مطالعاتی را انجام داده است که در بخشی از این گزارش می‌خوانیم ... به طور دقیق و با ادله علمی نتیجه‌گیری شده است که در صورت آب‌گیری سالانه ۵۰۰ هزار تن نمک در مخزن سد حل خواهد شد. برای اینکه درک درستی از این عدد نجومی داشته باشید، فرض کنید اگر بنا باشد با کامیون‌های ۱۰ تنی به داخل سد نمک بریزند، هر سال به ۵۰ هزار کامیون نمک نیاز است و اگر هر کامیون پنج متر طول داشته باشد، باید ۵۰۰ کیلومتر کامیون منتظر باشند تا بار خود را خالی کنند. من یک کشاورز هستم. با اینکه EC آب چاه‌های باغاتم هزارو ۲۰۰ است و به روش قطره‌ای آبیاری صورت می‌گیرد، هرساله مجبوریم حداقل یک نوبت برای جلوگیری از شوری و نمک‌زدایی به‌صورت غرقابی نمک‌زدایی کنیم. حال اگر شوری آب آن هم با نمکی که پشت سد و درون مخزن به آب افزوده می‌شود و بالای شش هزار خواهد شد، چه محصولی کشت خواهد شد؟ «به خنده خواهم گفت خیارشور» و چرا اصرار بر آب‌گیری سد چم‌شیر؟ «خواهم گفت خواهرخوانده‌اش سد گتوند تنها نباشد». جناب محرابیان، وزیر محترم نیرو، گناه احداث سد چم‌شیر در این محل به گردن شما نیست. احداث سد از سال ۹۳ شروع شده است؛ اما تاریخ، آب‌گیری آن را در دوره وزارت به نام شما خواهد نوشت. دستور دهید تحقیقات مخالفان آب‌گیری سد را هم برای‌تان بیاورند؛ مطالعاتی که برای رئیس‌جمهور سابق فرستادند؛ اما توجهی نشد. شما بدنامی آب‌گیری سد چم‌شیر را در دوران وزارت به نام خود ثبت نکنید.

یادداشت

مسئولیت مدنی دولت در جبران کاهش قدرت خرید پول ملی

سیدمهدی حجتی
وکیل دادگستری

پول دارای دو ارزش اسمی و حقیقی است اما ارزش پول محدود به ارزش حقیقی و اعتباری آن است که از آن به عنوان «قدرت خرید» یاد می‌شود نه ارزش اسمی آن و همین ملاک است که در ارزش‌گذاری پول در مقابل کالا و سنجش میزان برابری آن با ارزهای خارجی مدنظر قرار می‌گیرد. کاهش ارزش پول ملی و به عبارتی دیگر تنزل ارزش اقتصادی پول، به یکی از معضلات و چالش‌های دامن‌گیر جامعه ایران در سال‌های اخیر تبدیل شده است و متأسفانه از ناحیه مقامات و نهادهای تصمیم‌گیر نیز هیچ تدبیری برای برون‌رفت از وضعیت فعلی و پیشگیری از کاهش مستمر ارزش اقتصادی ریال و مالیت آن صورت نمی‌گیرد. در چنین وضعیتی، بررسی حقوقی مسئولیت مسببین و مباشرین کاهش ارزش پول ملی که باعث خسران شهروندان و ضرر و زیان آنها به‌خصوص نسبت به کسانی که وجوه نقدی خویش را تبدیل به اقلام باارزشی مانند دلار، سکه و طلا نکرده و هرروزه شاهد ازدست‌رفتن بخشی از قدرت خرید وجوه نقد خویش که عمدتا نزد بانک‌ها سپرده کرده‌اند هستند، ضروری است. در روابط خصوصی اشخاص با یکدیگر و قراردادهایی که متضمن پرداخت و دریافت وجه نقد توسط طرفین است؛ قانون‌گذار به این موضوع و ضمان غیرمعاملی توجه کرده و با ملاک قراردادن ارزش واقعی و اعتباری پول در مقابل ارزش اسمی آن، عدم پرداخت به‌موقع دین توسط مدیون به طلبکار را مستلزم پرداخت خسارت تأخیر تأدیه بر مبنای نرخ تورم و با شرایط مقرر در ماده ۵۲۲ قانون آیین دادرسی مدنی دانسته است تا بدین ترتیب از ورود ضرر به طلبکاری که وجوه متعلق به وی در اختیار دیگری قرار داشته و قدرت و ارزش اقتصادی آن روز به روز تنزل پیدا کرده است، تا اندازه قابل قبولی پیشگیری کند؛ اما در رابطه عام شهروندان با دولت و در جایی که دولت اعمال حاکمیت می‌کند، موضوع متفاوت و بسیار حائز اهمیت است. در این رابطه اگرچه شهروندان با دولت قرارداد خصوصی مشخصی امضا نکرده‌اند اما ممکن است به لحاظ قصور یا تقصیر دولت و به لحاظ اتخاذ سیاست‌ها و رویه‌های غلط و نادرست اقتصادی و عدم کفایت دولتمردان در اداره امور اقتصادی کشور، ارزش پول ملی به‌صورت غیرمتعارفی کاهش یابد و همین امر منتهی به ورود خسارت و ضرر و زیان هنگفت به مردم می‌شود.به همین دلیل گفته می‌شود که ضمان مسببین و مباشرین کاهش ارزش پول ملی و افزایش تصاعدی تورم در کشور منجر به ایجاد مسئولیت حقوقی برای دولت و اشخاصی که در این فرایند مؤثر و مقصر بوده‌اند، می‌شود تا آنجا که برخی معتقدند چنانچه تقصیر دولت با اقدام‌هایی مانند چاپ بی‌پشتوانه پول یا با ایجاد مناقشات سیاسی و اتخاذ سیاست خارجی غیرمتعارف یا اقدام برخلاف منافع ملی، سبب بروز مشکلات و معضلات اقتصادی و در نتیجه کاهش ارزش پول و اضرار به مردم شود، دولت ضامن بوده و نتیجتا بر مبنای «قاعده لاضرر» و از باب «تسبیب» باید از عهده خسارات وارده به مردم برآید و آن را جبران کند؛ به‌خصوص اینکه مطابق با بند ۱۲ اصل سوم قانون اساسی، پی‌ریزی اقتصادی صحیح و عادلانه بر طبق ضوابط اسلامی جهت ایجاد رفاه و رفع فقر و برطرف‌کردن هر نوع محرومیت در زمره وظایف و تکالیف دولت است. درحال‌حاضر در قوانین و مقررات کشور ما قانون مشخصی برای جبران خسارات ناشی از کاهش ارزش اعتباری پول ملی توسط دولت وجود ندارد و نظرات فقها و حقوق‌دانان نیز در این زمینه یکسان نیست؛ بااین‌حال از نظر کلی چنانچه دولت با وجود راه‌های متعارف و معمول برای پی‌ریزی اقتصاد صحیح و عادلانه بر مبنای بند ۱۲ اصل سوم قانون اساسی، سیاست و روشی را در پیش بگیرد که چنین مسیری را ممتنع کند یا از به‌کارگیری روش‌های اقتصادی علمی برای شکوفایی اقتصاد کشور عمدا بهره نگیرد، طبعا و قطعا تقصیر دولت و نتیجتا مسئولیت وی برای جبران خسارات ناشی از عدم به‌کارگیری روش‌های متعارف و استاندارد جهانی در امور مالی و اقتصادی کشور محقق است. از قواعد عام مسئولیت مدنی نیز در این حوزه و بالاخص مفهوم مخالف مقررات قسمت اخیر ماده ۱۱ قانون مسئولیت مدنی که مقرر می‌دارد: «در مورد اعمال حاکمیت دولت هرگاه اقداماتی که برحسب ضرورت برای تأمین منافع اجتماعی طبق قانون به عمل آید و موجب ضرر دیگری شود، دولت مجبور به پرداخت خسارات نخواهد بود»، می‌توان چنین استنباط کرد که چنانچه دولت در مقام اعمال حاکمیت، تأمین منافع اجتماعی را در نظر نداشته و بنا بر سیاست‌های متخذه یا منویات حاکمیتی به دنبال تأمین اهداف و منافع دیگری باشد که خسارت آن از جهت کاهش ارزش اعتباری پول ملی به مردم وارد و متوجه شهروندانی شود که هیچ‌گونه منفعت اجتماعی مشخص و قابل لمسی را از فعالیت و اعمال حاکمیت دولت حاصل نمی‌کنند، طبعا در صورت مطالبه شهروندان، باید از عهده خسارت وارده به ایشان بر مبنای قاعده عام حرمت مال مسلمان و قواعد حاکم بر نظم عمومی برآید و ضمان و مسئولیت دولت در این فرض مستقر به نظر می‌رسد.

ادامه از صفحه اول

وعده‌های حیرت‌انگیز بدون برجام و FATF

اگر صنعت هوایی ایران بخواهد نوسازی شود و جایگاه خود را در صنعت هوایی جهان بازیابی کند، نیاز به خرید دست‌کم ۳۷۵ هواپیمای نو یا دست‌دوم با طول عمر زیر پنج سال با ظرفیت متوسط ۱۲۰ صندلی دارد، یعنی حدود ۴۵ هزار صندلی درحالی‌که صندلی‌های فعال امروز در صنعت هوایی ایران به ۱۰ هزار صندلی فرسوده هم نمی‌رسد. این حرکتی بود که وزیر راه‌وشهرسازی وقت آقای روحانی بعد از امضای برجام شروع کرد و صحبت از سفارش و تأمین ۳۰۰ هواپیما می‌شد که مورد تمسخر اصولگراها در آن زمان قرار گرفت؛ چراکه آن را در اولویت فعالیت‌ها ندانسته و حرکتی لوکس فرض کردند.

این نوسازی در ابتدا نیاز به حداقل ۳۰ میلیارد دلار اعتبار ارزی دارد، درحالی‌که ارزش روز کل ناوگان صنعت هوایی ایران به دومیلیارد دلار نمی‌رسد. می‌دانیم در جهان معمولا هواپیما نقد خریداری نمی‌شود و از روش فاینانس درازمدت ۲۰ ساله خریدار یا فروشنده Buyers یا sellers یا اجاره به شرط تملیک استفاده می‌شود، درصورتی‌که فعلا ایران حتی برای خرید نقد هم دچار مشکل خرید هواپیمای نو از شرکت‌های معتبر بوئینگ یا ایرباس به دلیل تحریم‌هاست. بنابراین راهی جز رفتن به سوی خرید هواپیماهای دست دوم با فرض عمر زیر پنج سال نیست. هرچند هم‌اکنون از قول بعضی از مقامات تلویحا صحبت از تأمین چند هزار صندلی شده که از کم و کیف آن به دلیل نگرانی از اعمال تحریم‌ها خبری داده نشده و تا در فرودگاه‌های ایران به زمین ننشینند، قابل ارزیابی نیستند.

برای فهم دقیق این عدد باید اشاره کرد که بودجه عمرانی سال گذشته کل کشور برابر با ۱۶۸ همت یعنی حدود پنج میلیارد دلار است و سهم صنعت هوایی در تولید ناخالص داخلی حدود دو درصد است، برای خرید هواپیمای نو حتی اگر هیچ‌گونه تحریمی وجود نداشته باشد و برجام و FATF توسط دولت آقای رئیسی امضا و اجرا شود و شرکت‌های بزرگ ساخت هواپیمایی دنیا، سفارش ایران را بپذیرند و نسبت به سایر مشتریان در اولویت قرار دهند، حدود ۱۵ سال طول خواهد کشید که این تعداد هواپیما تولید و به ایران تحویل شود و حتی اگر امروز هم همه موانع برطرف شود و در اولویت کشور قرار گیرد و توسط بعضی مورد تمسخر قرار نگیرد، دریافت نخستین هواپیماها در عمر دولت آقای رئیسی کار مشکلی خواهد بود.

جناب آقای منطقی، معاون وزارت صمت، در اظهارات دیگری به مناسبت روز جهانی حمل‌ونقل در نمایشگاه کیش، با اعلام وجود هزار شرکت دانش‌بنیان در این زمینه و البته حضور ۸۰ شرکت داخلی و ۱۰ شرکت خارجی در نمایشگاه فرموده‌اند که برنامه همکاری با شرکت‌های روسی برای ساخت هواپیما وجود دارد که البته یادآور تجربه هواپیمای ایران ۱۴۰ از اوکراین است. هواپیمایی که نتوانست مشتری‌ای برای تولید جذب کند و فقط پنج فروند از آن تولید شد و تابه‌حال دو فروند آن سقوط کرده است و اخیرا گفته شد که اوکراین امکان ادامه همکاری با ایران در این زمینه را ندارد و بنابراین سرمایه‌گذاری انجام‌شده معطل مانده است. گفته می‌شود که هواپیماها با موتور روسی به دلیل نداشتن استاندارد لازم با ممنوعیت پرواز به غرب روبه‌رو هستند و امیدواریم جناب آقای منطقی رئیس متخصص، متعهد و زحمتکش در صنعت موشکی در دهه ۶۰، تجربه خود در خودروسازی و واگن‌سازی را در صنعت هوایی با درایت و حساسیت بیشتری اعمال کنند؛ چراکه باید صلاح کشور در استفاده از هواپیماهای سوخوی درحال تست جدید روسیه با موتور روسی به‌جای موتور غربی بررسی جدی شود؟! خبرهایی وجود دارد که روس‌ها و چینی‌ها اخیرا مذاکراتی را برای فروش محصولات هوایی خود به منطقه آغاز کرده‌اند. احتمالا به جای خرید هواپیما از غرب به خرید از شرق فکر می‌شود.

امیدوارم مسئولان کشوری با تأسی به رهبری که هنگام صحبت از پیشرفت کشور به مواردی اشاره می‌کنند که عینیت واقعی پیدا کرده و به نتیجه رسیده، آرزوهای فعال‌نمایی خود را در وضعیت فعلی به‌عنوان قول به مردم مطرح نکنند، مگر اینکه خبر از تغییرات در سیاست‌هایی دارند که ما از آن بی‌خبریم.

درمجموع می‌توان گفت که گزارش‌ها و وعده‌هایی که بعضی از مدیران اجرائی کشور به سران نظام می‌دهند، آن‌قدر با وضع موجود کشور فاصله دارد که حتی اگر بخشی از آن هم محقق شود، شاهکار است اما در عمل شاهد هستیم به‌جای پیشرفت در شاخص‌ها، پسرفت اتفاق می‌افتد و ریشه نارضایتی و مشکلات اجتماعی، معیشتی و اقتصادی کشور هم تفاوت فضا و زمین، وعده و عمل و واقع‌گرایی با خیال‌بافی است که فقط می‌توان به آن، پیشرفت‌نمایی یا فعال‌نمایی به‌جای واقع‌گرایی و عمل‌گرایی اطلاق کرد. حداقل مانند رهبر معظم انقلاب درباره پیشرفت از مواردی بگویند که انجام شده است نه مواردی که امید به انجام آن با شرایط فعلی نزدیک به محال است یا به دقت به قول خود عمل کنند.

جدول ۴۳۹۹ • طراح: بیژن گورانی

افقی:

۱- نوعی ساز بادی- از پرندگان آبزی با گردن دراز ۲- ملت‌ها- هنر پنجم- تفریق ۳- مشروح- اعتیادآور- خجسته ۴- بی‌باکی- درگذشت- دریچه کنار کاربراتور خودرو ۵- دچار- امپراتور دیوانه روم باستان- ماه شاعرانه ۶- بنمای ... که باغ و گلستانم آرزوست- بیگانگان- اثرگذاشتن ۷- رشته‌کوهی در غرب و جنوب ایران- جهان‌پهلوان کشتی ایران- جناح لشکر ۸- پارچه صافکن- از بهترین انواع شناخته‌شده پنیر در جهان- فیلمی ساخته مهدی جعفری ۹- حفاظ راه‌پله- دانه معطر ضد نفخ- ترک‌بند ۱۰- خطوط سایه‌روشن- دستگاه اندازه‌گیری چگالی مایعات- ساز استاد حسن کسایی ۱۱- خمیدگی کاغذ- اصل و نسب- پیکر ۱۲- بیست‌ویکمین سوره قرآن- منزل آذری- تابناک ۱۳- ظرف لباسشویی- بدگو- ورزشگاه مشهور انگلستان ۱۴- رسم و سنت- گفت‌وگوکردن- پشت‌سر ۱۵- مجرم- کنایه از آدم تازه به دوران رسیده است.

عمودی:

۱- مادر عرب- پسر جنگل- آبگیر ۲- واژه- به‌یادماندنی ۳- دفتر نگهداری عکس- پنیر محبوب هلندی- قدرت و نیرو ۴- طفیلی- دالان ورودی خانه‌های قدیمی- منقار کوتاه ۵- قیمت اولی که در حراج اعلام می‌کنند- درنظرآوردن- مایه دردسر ۶- کنایه از مهارت و قدرت است- چند وزیر- گذرگاه ۷- شبکه گسترده جهانی- خیال‌پردازانه- بادها ۸- سراینده شعر «می‌تراود مهتاب»- پایتخت سلسله سامانیان- صفت باد ۹- برکشیدن شمشیر از غلاف- انواع میوه و سبزی‌های خوراکی- بتی در عصر جاهلی ۱۰- شیوه و روش- جانوری از خانواده بندپایان- فیلمی ساخته داریوش مهرجویی ۱۱- بدنام- جنگ‌وجدال- گهواره ۱۲- غصه- جنس ماده- تجربه‌ها ۱۳- جان‌ها- آسان- زاده‌شده ۱۴- ایفاگر نقش ناصرالدین‌شاه در سریال نمایش خانگی جیران- دندان‌های اولیه ۱۵- سلول- محل فیلمبرداری- نام آذری

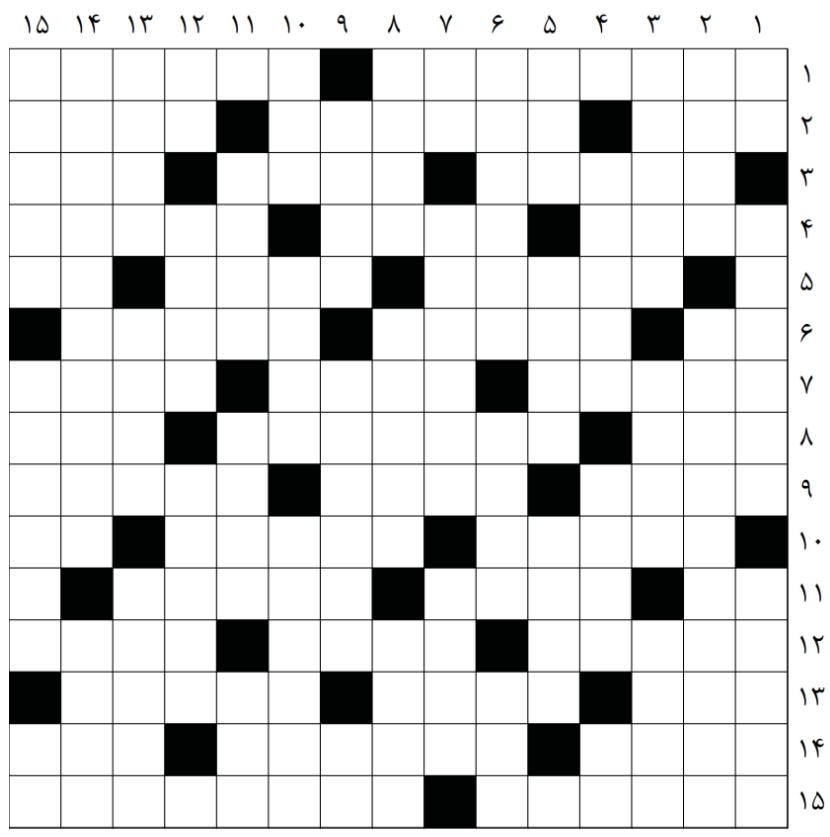

سودوکو سخت ۳۳۹۵

زمان پیشنهادی: ۴۰ دقیقه

قانون‌های حل جدول سودوکو:

۱- در هر سطر و ستون باید اعداد یک تا ۹ نوشته شود. بدیهی است که هیچ عددی نباید تکرار شود.

۲- در هر مربع ۳×۳ اعداد یک تا ۹ باید نوشته شود و در نتیجه هیچ عددی نباید تکرار شود.

	۱	۷	۵	۴				
		۴		۱	۷	۵	۶	۸
		۸			۱			
۵	۷			۹			۳	۶
			۷			۸		
۹	۵	۲	۳	۶		۷		
				۷	۲	۳	۵	

حل سودوکو سخت ۳۳۹۵

۴	۵	۶	۹	۱	۳	۸	۲	۷
۷	۲	۱	۸	۴	۵	۳	۶	۹
۹	۸	۳	۲	۷	۶	۵	۴	۱
۱	۴	۷	۳	۵	۸	۶	۹	۲
۲	۹	۵	۴	۶	۷	۱	۸	۳
۳	۶	۸	۱	۹	۲	۴	۷	۵
۵	۷	۲	۶	۸	۱	۹	۳	۴
۶	۱	۴	۷	۳	۹	۲	۵	۸
۸	۳	۹	۵	۲	۴	۷	۱	۶

حل سودوکو ۳۳۹۴

۴	۲	۹	۷	۱	۵	۳	۸	۶
۱	۸	۷	۳	۶	۹	۲	۵	۴
۶	۳	۵	۸	۲	۴	۹	۱	۷
۸	۹	۱	۵	۳	۷	۶	۴	۲
۳	۵	۲	۴	۹	۶	۱	۷	۸
۷	۶	۴	۱	۸	۲	۵	۹	۳
۵	۴	۶	۲	۷	۱	۸	۳	۹
۹	۱	۳	۶	۴	۸	۷	۲	۵
۲	۷	۸	۹	۵	۳	۴	۶	۱

سودوکو ساده ۳۳۹۵

زمان پیشنهادی: ۲۰ دقیقه

سودوکو

سودوکو Sudoku یک واژه ترکیبی ژاپنی به معنای عددهای بی‌تکرار است و امروزه به جدولی از اعداد گفته می‌شود که به عنوان یک سرگرمی رایج در نشریات کشورهای مختلف به چاپ می‌رسد.

			۲		۸			
	۱		۳	۵				۷
	۵			۶	۱		۳	
۱			۸	۲			۶	۳
		۷				۵		
۲	۸			۳	۵			۴
	۲		۱	۸			۵	
۴				۷	۶		۲	
			۹		۲			

حل جدول ۴۳۹۸

	۱	۲	۳	۴	۵	۶	۷	۸	۹	۱۰	۱۱	۱۲	۱۳	۱۴	۱۵
۱	م	س	ت	ت	ض	غ	ف	■	ت	ص	ف	ی	ه	■	ک	چ
۲	ه	و	و	■	م	ت	م	ر	د	■	ت	د	ا	و	ل
۳	ت	ق	ا	ض	■	ا	ن	ا	ب	ت	■	م	س	ر	ف
۴	ر	ا	ن	ی	ن	■	ش	ک	ر	ا	ب	■	پ	خ	ت
۵	■	ل	ا	ا	د	ر	ی	■	ک	ر	ی	ک	و	ر	ی
۶	ب	ج	■	م	ا	ح	ص	ل	■	م	ن	ا	ت	■	■
۷	ش	ی	ر	■	ر	ی	ح	ا	ن	■	ه	ل	ن	د	ی
۸	ک	ش	م	ش	■	م	ن	ج	م	د	■	ن	ی	و	ن
۹	ه	ی	ا	ه	و	■	ه	ر	ا	س	ه	■	ک	ر	ا
۱۰	■	■	ن	ر	ج	س	■	م	ی	ت	ر	ا	■	ا	ل
۱۱	ب	ی	ت	ک	و	ی	ن	■	ا	ک	ت	ش	ا	■	■
۱۲	ل	ا	ی	■	ب	ا	ف	ا	■	ن	ت	ن	ز	ی	س
۱۳	ن	ر	س	ی	■	س	ر	و	د	ه	■	ل	ب	ا	ب
۱۴	د	ا	م	ا	ش	■	ب	ر	ن	ز	ه	■	ا	د	ا
۱۵	ی	ن	■	م	ت	و	ر	م	■	م	ش	ا	ب	ه	ت